

INDICADOR DE MORTALITAT PER REACCIÓ AGUDA A SUBSTÀNCIES PSICOACTIVES (RASUPSI). RESULTATS DE L'ANY 2017.

1. Introducció

En aquest informe s'analitzen les morts directament atribuïbles al consum de drogues (morts induïdes per les drogues).

Aquesta informació i els altres indicadors, inicis de tractament i urgències relacionades amb el consum, són els tres indicadors que, en col·laboració amb la resta de comunitats autònomes, s'envien al Pla Nacional sobre Drogues sota la coordinació de l'Observatori Espanyol sobre Drogues.

L'Observatori Espanyol sobre Drogues defineix aquest indicador com el nombre de morts produïdes per reacció adversa aguda després del consum intencional i no mèdic de substàncies psicoactives, a persones de qualsevol edat, a una àrea geogràfica determinada.

2. Objectiu

L'objectiu és, per tant, registrar aquelles morts induïdes o provocades directament pel consum recent de substàncies psicoactives a les Illes Balears, essent aquest consum la causa directa i fonamental de la mort. Aquestes morts són denominades Morts per Reacció Aguda al consum de Substàncies Psicoactives o Morts RASUPSI.

3. Metodologia

Per elaborar aquest indicador es recull la informació a través d'un qüestionari comú per a totes les Comunitats i Ciutats Autònomes elaborat pel Pla Nacional sobre Drogues.

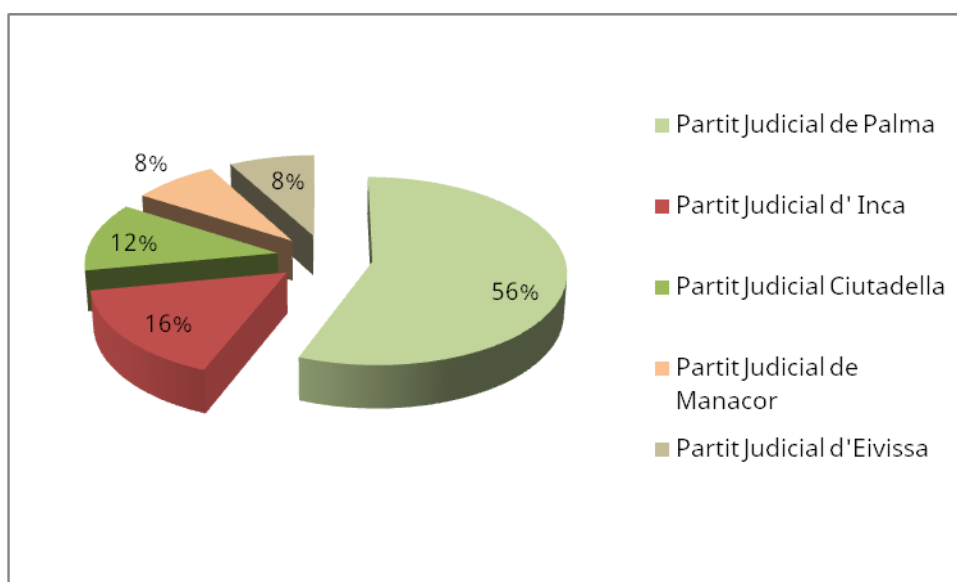
L'Indicador de mortalitat s'obté a partir de les notificacions de l'Institut de Medicina Legal de les Illes Balears, seguint els criteris recollits en el protocol on queden descrites les variables per incloure-hi, la forma de fer-ho i els criteris d'inclusió i d'exclusió del Pla Nacional sobre Drogues.

4. Resultats

El 2017 es registraren 25 defuncions per reacció aguda al consum de substàncies psicoactives a les Illes Balears.

Gràfic 1. Distribució de les defuncions a les Illes Balears,2017. Partits Judicials.

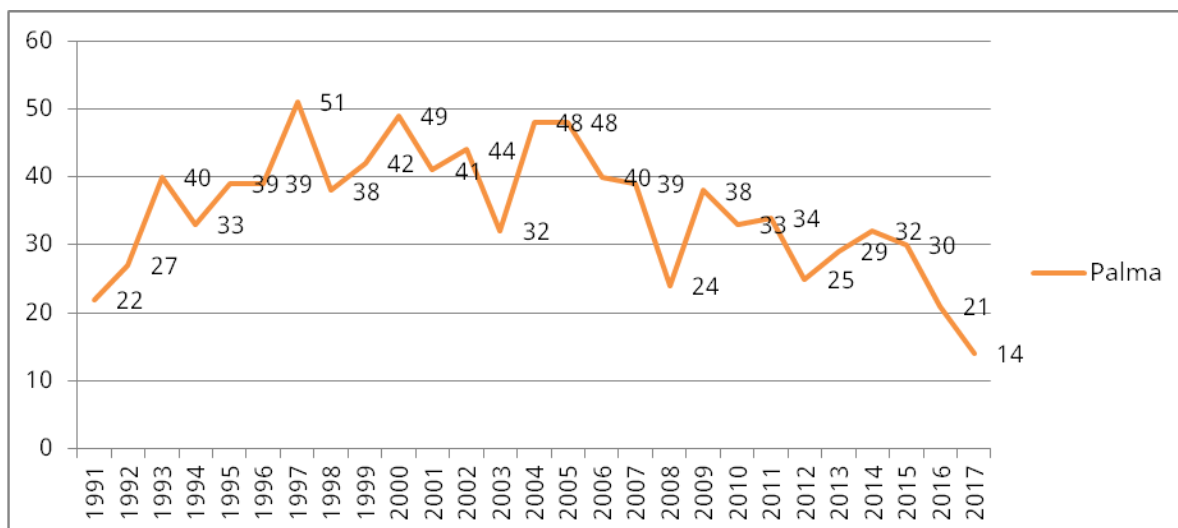
Des de l'any 1991 aquest indicador es recull en el partit judicial de Palma; des del 2005 al d'Inca i al de Manacor, i des del 2011 s'ha ampliat la recollida al partit judicial d'Eivissa. A partir del 2014 es comencen a recollir els de Menorca.

Taula 1. Evolució del nombre de morts per reacció aguda després del consum de substàncies psicoactives per Illes i per partits judicials de Palma, Inca i Manacor(1991-2017).

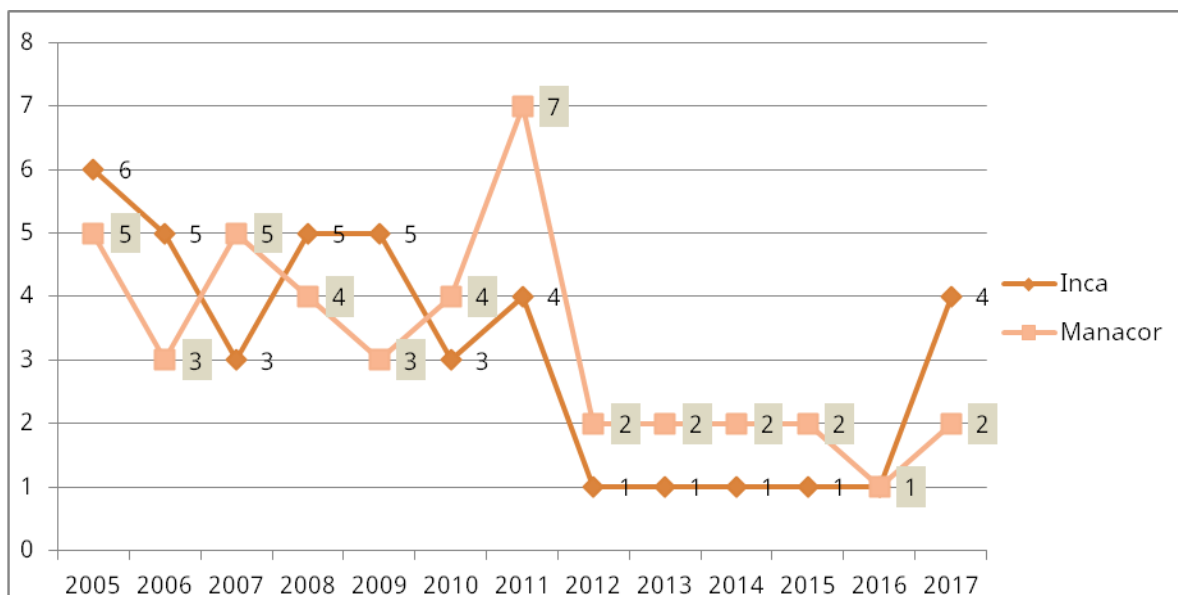
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Mallorca	22	27	40	33	39	39	51	38	42	49	41	44	32	48	59	48	47	33	46	40	45	28	32	35	33	23	20
Palma	22	27	40	33	39	39	51	38	42	49	41	44	32	48	48	40	39	24	38	33	34	25	29	32	30	21	14
Inca	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	5	3	5	5	3	4	1	1	1	1	1	4
Manacor	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	3	5	4	3	4	7	2	2	2	2	1	2
Menorca	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	2	0	4	3
Eivissa i Formentera	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	0	0	3	9	2	2

Gràfic 2. Evolució del nombre de morts RASUPSI al partit judicial de Palma (1991-2017).

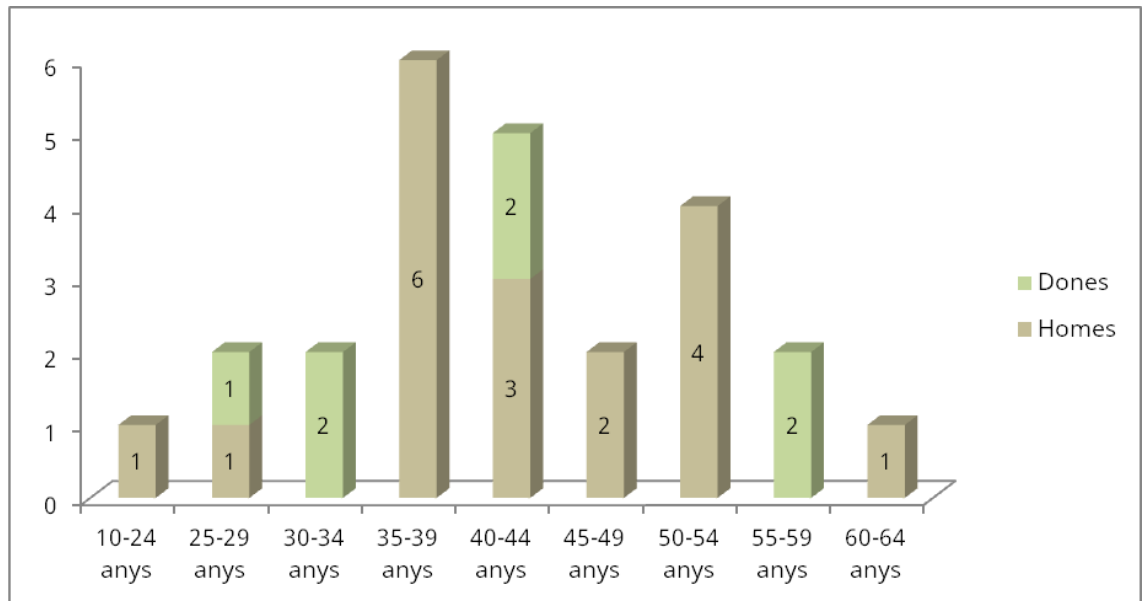

Gràfic 3. Evolució del nombre de morts RASUPSI al partit judicial d'Inca i Manacor (2005-2017).

Gràfic 4. Mortalitat per RASUPSI a les Illes Balears, 2017. Distribució per sexe i grups d'edat.

El 72 % dels morts per RASUPSI varen ser homes i l'edat mitjana se situa en 42,2 anys, essent l'edat mitjana de les dones (41,1 anys) i la dels homes (42,6 anys). El grup d'edat amb major proporció de casos en homes és el de 35-39 anys (33,3 %). En el cas de les dones les proporcions estan més repartides als diferents trams d'edat.

A la taula 2, podem observar que el cas més jove per part dels homes era de 23 anys d'edat i el de les dones de 25 anys d'edat.

Taula 2. Morts RASUPSI, estadístics descriptius, 2017.

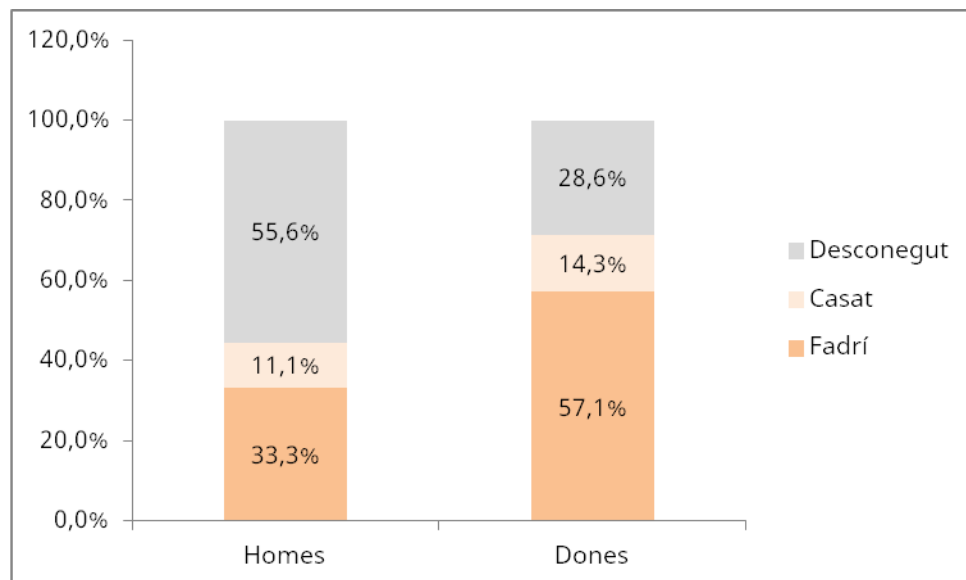
	Homes	Dones	Total
Mitjana	42,6	41,1	42,2
Desv. Estàndard	9,7	11,6	10,0
Mediana	42	44	44
Mínim	23	25	23
Màxim	61	55	61

El 33,3% dels difunts homes eren fadrins, l'11,1% casats. En les dones el percentatge de les fadrines, un 57,1% també és superior al de les casades, un 14,3% (Gràfic 5).

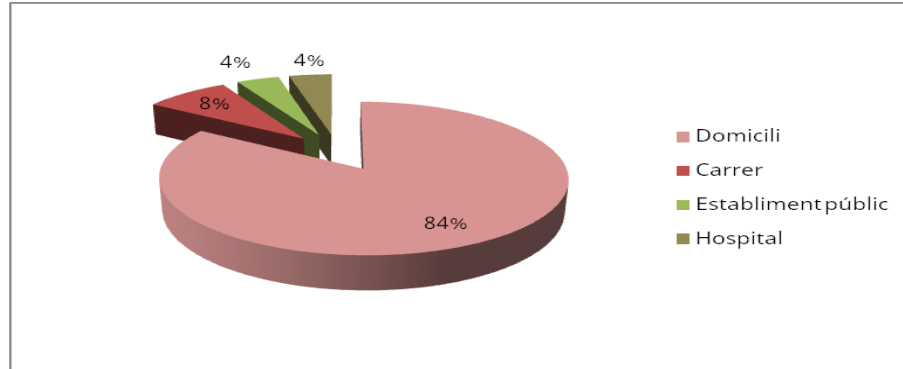
Taula 3. Mortalitat per RASUPSI a les Illes Balears, 2017. Distribució per estat civil.

Estat civil	Homes	%	Dones	%	Total	%
Fadrí	6	33,3	4	57,1	10	40,0%
Casat	2	11,1	1	14,3	3	12,0%
Desconegut	10	55,6	2	28,6	12	48,0%
Total general	18	100,0%	7	100,0%	25	100,0%

Gràfic 5. Mortalitat per RASUPSI a les Illes Balears, 2017. Distribució per sexe i estat civil.

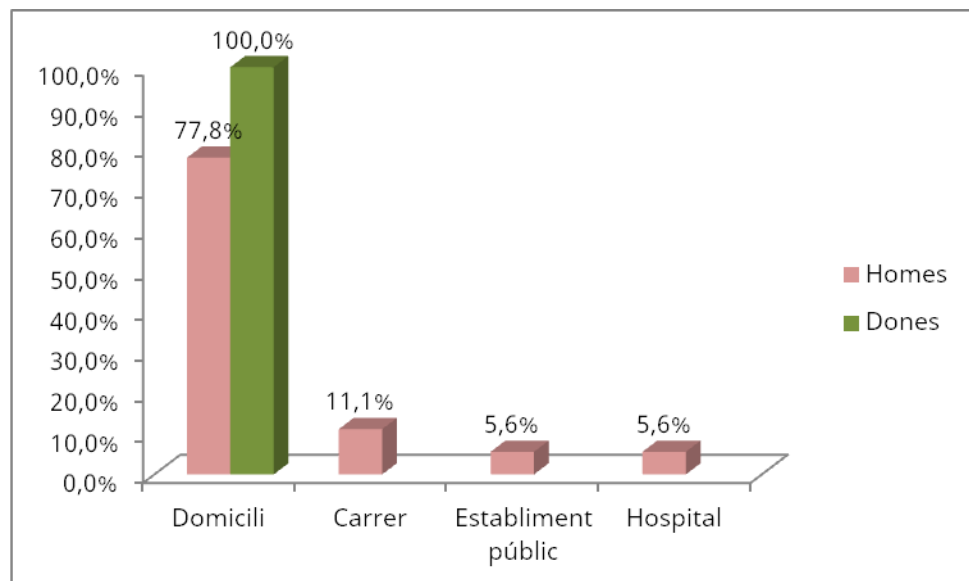

Gràfic 6. Mortalitat per RASUPSI a les Illes Balears, 2017. Procedència del cadàver.

La procedència del cadàver va ser al domicili en la gran majoria dels casos (84%), seguit dels trobats al carrer (8%), els percentatges dels procedents d'hospitals i establiments públics és idèntic (4%).

Gràfic 7. Mortalitat per RASUPSI a les Illes Balears, 2017. Procedència del cadàver i sexe.

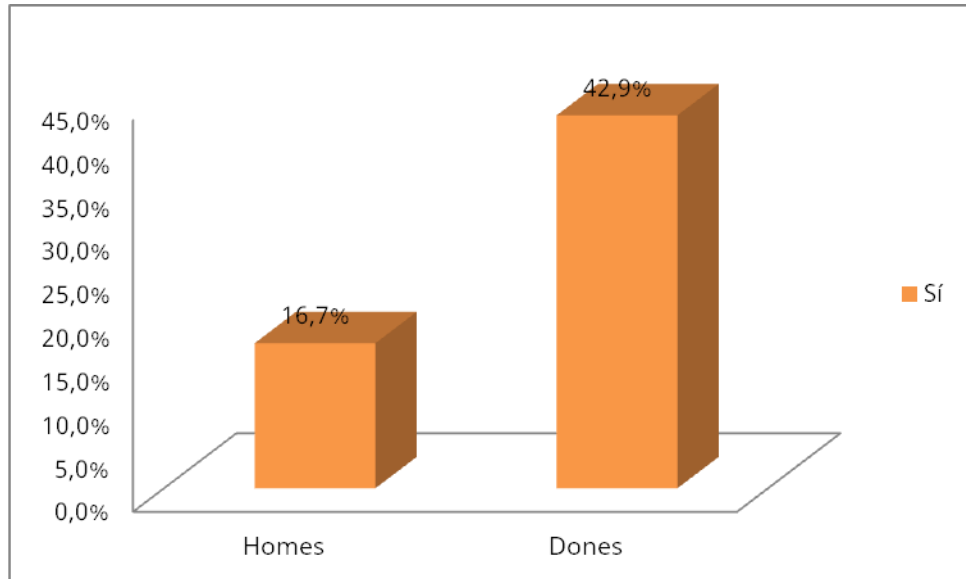

Es presenten diferències per sexe, totes les dones varen morir al domicili. En el 84% dels casos es desconeix si existia evidència de consum recent d'alguna substància. En el 16% dels casos hi va haver evidència de consum. El 92% dels casos es desconeix si existien signes de venopunció. En un 4 % no existien signes i

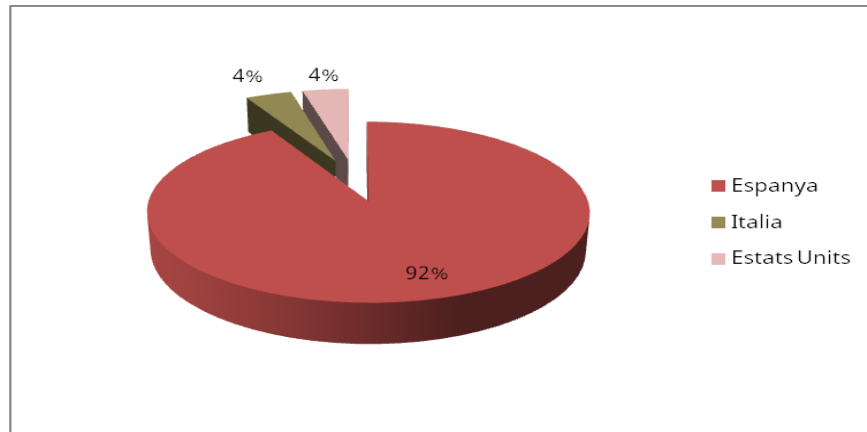

en un 4% existien. En el 24% dels casos es varen trobar evidències de suïcidi (16,7% en homes i 42,9% en dones) (Gràfic 8).

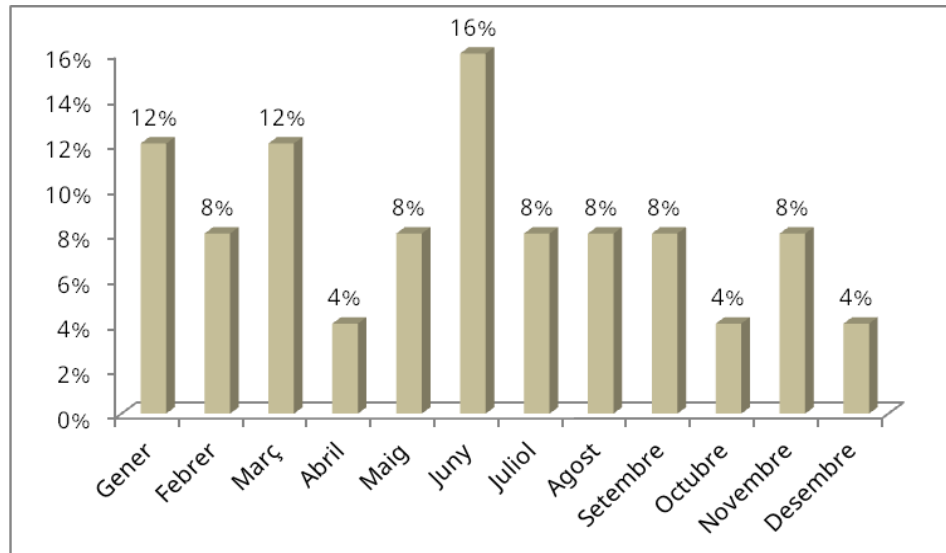
Gràfic 8. Mortalitat per RASUPSI a les Illes Balears, 2017. Evidència de suïcidi i sexe.

Gràfic 9. Mortalitat per RASUPSI a les Illes Balears, 2017. Nacionalitat.

Gràfic 10. Percentatge de persones difuntes segons mes de defunció.

Al gràfic anterior es pot observar el percentatge de defuncions per reacció aguda a substàncies psicoactives en els diferents mesos del 2017. El major percentatge s'observa als mesos de juny (16%) i gener i març (12%). Al contrari, els menors percentatges es detecten als mesos d'abril, octubre i desembre (4% a tots els casos).

Entre les persones difuntes per Reacció Aguda a Substàncies Psicoactives, la detecció de distintes substàncies evidencia que l'atribució de la causa de la mort no es pot assignar a una substància concreta, sinó que està ocasionada per la interacció entre distintes drogues consumides.

El policonsum es defineix com el consum consecutiu o simultani de diferents drogues segons l'Observatori Europeu de les Drogues i les Toxicomanies (EMCDDA).

En aquest informe, el policonsum s'analitza a partir del nombre de substàncies implicades en la mort, aquelles drogues que han contribuït a la mateixa.

A la taula següent (Taula 4), es pot observar, que en el 100% dels casos es varen detectar dues o més substàncies implicades en la mort. En tots els casos la mort està produïda per la interacció de diferents drogues. Percentatge similar a la de l'any anterior (96,6%).

El 2016 només una persona (3,4%) havia consumit una substància. Aquesta mort es va relacionar exclusivament amb la cocaïna.

Taula 4. Mortalitat per RASUPSI a les Illes Balears, 2017. Distribució per nombre de substàncies consumides.

Nº de substàncies consumides	2016						2017					
	N	%	H	%	M	%	N	%	H	%	M	%
1 substància	1	3,4%	1	3,4%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
2 substància	4	13,8%	4	13,8%	0	0,0%	5	20,0%	3	12,0%	2	8,0%
3 substància	16	55,2%	12	41,4%	4	13,8%	10	40,0%	7	28,0%	3	12,0%
4 substància	6	20,7%	4	13,8%	2	6,9%	8	32,0%	7	28,0%	1	4,0%
5 substància	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	1	4,0%	1	4,0%	0	0,0%
6 substància	1	3,4%	1	3,4%	0	0,0%	1	4,0%	0	0,0%	1	4,0%
7 substància	1	3,4%	1	3,4%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
Mitjana(DT)	3,2 (1,2)		3,2 (1,2)		3,3 (1,2)		3,3 (1)		3,3 (0,8)		3,3 (1)	
Total	29	100,0%	23	79,3%	6	20,7%	25	100,0%	18	72,0%	7	28,0%

Referent a les substàncies implicades (Taula 5), s'observa que el 72% dels casos, els hipnòtics i sedants varen ser la causa implicada en les defuncions. El 64% dels casos va tenir els opiacis, com a droga implicada en la seva mort. En el 56% dels casos s'identifica la cocaïna i l'alcohol amb idèntic percentatge.

Si consideram les diferències segons el sexe de les persones que varen morir per reacció aguda a substàncies psicoactives, cal destacar un major consum dels opiacis per part dels homes. Així, els opiacis varen estar implicats en el 72,2% dels casos de les defuncions dels homes enfront del 42,9% de les dones.

Quan a les dones, es detecta un major percentatge d'implicació dels hipnòtics i sedants.

Taula 5. Substàncies psicoactives implicades en les morts, 2017.

2017	Homes	%	Dones	%	Total	%
Opiacis	13	72,2	3	42,9	16	64,0
Cocaïna	11	61,1	3	42,9	14	56,0
Alcohol	11	61,1	3	42,9	14	56,0
Hipnòtics i sedants	12	66,7	6	85,7	18	72,0
Cànnabis	1	5,6	1	14,3	2	8,0
Antidepressius	9	50,0	4	57,1	13	52,0
Amfetamines + èxtasi	1	5,6	0	0,0	1	4,0
Mefentermina	1	5,6	0	0,0	1	4,0

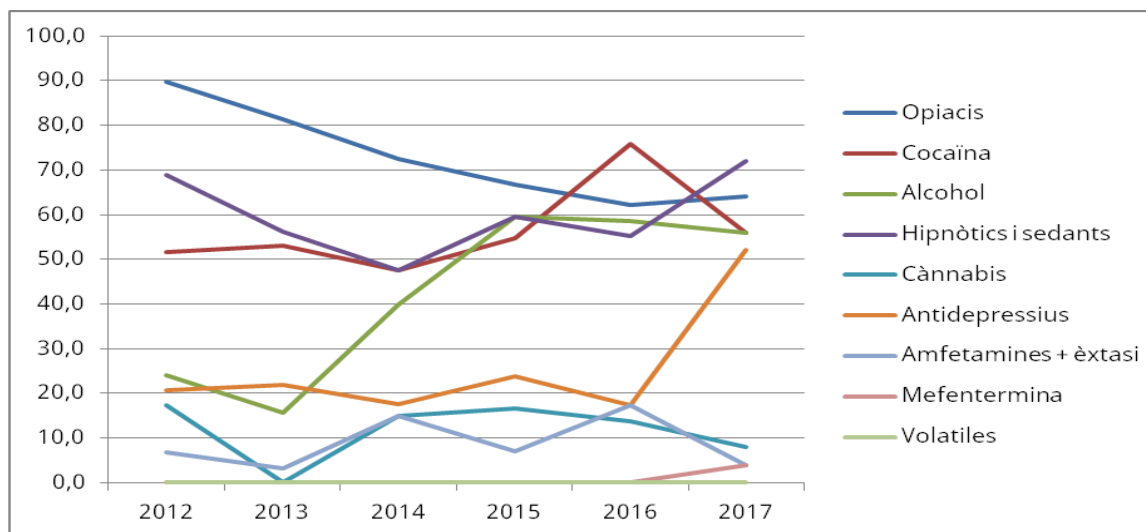

Taula 6. Evolució de les drogues identificades en les morts (2012-2017).

	2012	%	2013	%	2014	%	2015	%	2016	%	2017	%
Opiacis	26	89,7	26	81,3	29	72,5	28	66,7	18	62,1	16	64,0
Cocaïna	15	51,7	17	53,1	19	47,5	23	54,8	22	75,9	14	56,0
Alcohol	7	24,1	5	15,6	16	40,0	25	59,5	17	58,6	14	56,0
Hipnòtics i sedants	20	69,0	18	56,3	19	47,5	25	59,5	16	55,2	18	72,0
Cànnabis	5	17,2	0	0,0	6	15,0	7	16,7	4	13,8	2	8,0
Antidepressius	6	20,7	7	21,9	7	17,5	10	23,8	5	17,2	13	52,0
Amfetamines + èxtasi	2	6,9	1	3,1	6	15,0	3	7,1	5	17,2	1	4,0
Mefentermina	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	4,0
Total núm. de morts	29	100	32	100	40	100	42	100	29	100	25	100

Gràfic 11. Evolució de les drogues identificades en les morts (2012-2017).

Si comparem la distribució de les drogues implicades al 2017 amb els darrers anys, podem veure que al 2017 s'ha produït un descens de les morts relacionades amb la cocaïna en relació amb l'any anterior, es veu un augment de les morts per hipnòtics i sedants i els antidepressius. El nombre de morts per opiacis és similar al dels anys anteriors.

Taula 7. Evolució del tipus d'opiacis identificats en les morts (2012-2017).

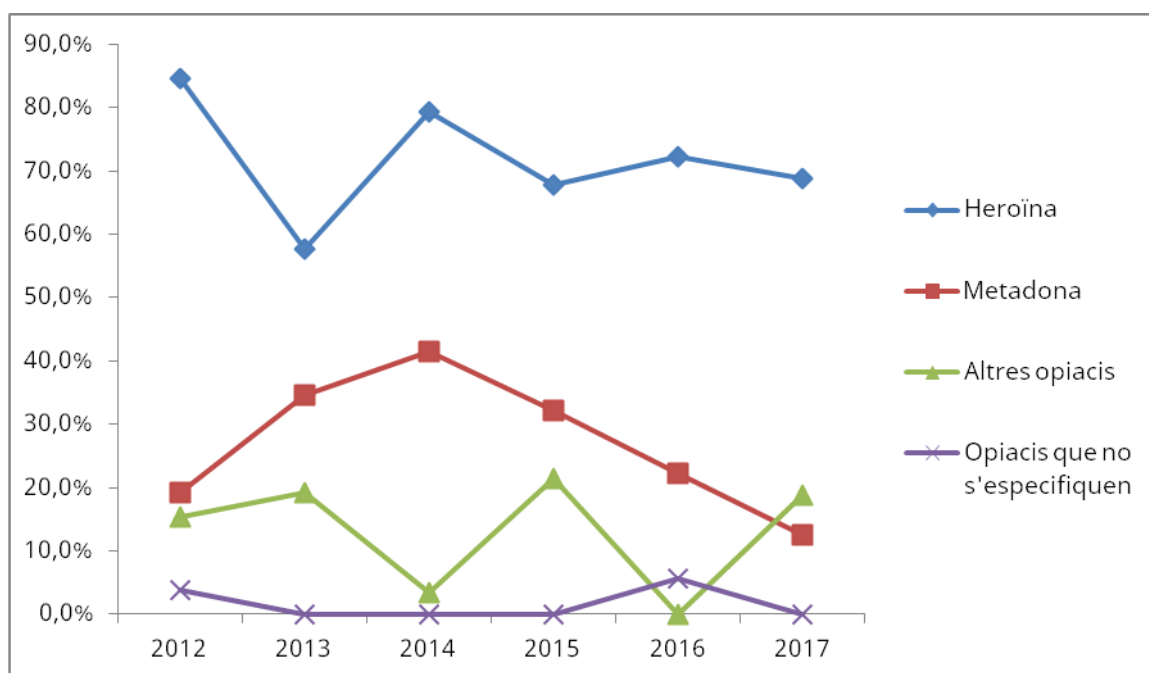
	2012	%	2013	%	2014	%	2015	%	2016	%	2017	%
Heroïna	22	84,6%	15	57,7%	23	79,3%	19	67,9%	13	72,2%	11	68,8%
Metadona	5	19,2%	9	34,6%	12	41,4%	9	32,1%	4	22,2%	2	12,5%
Altres opiacis	4	15,4%	5	19,2%	1	3,4%	6	21,4%	0	0,0%	3	18,8%
Opiacis que no s'especifiquen	1	3,8%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	1	5,6%	0	0,0%
Total morts opiacis	26	100,0%	26	100,0%	29	100,0%	28	100,0%	18	100,0%	16	100,0%

S'ha de tenir en compte que hi ha casos en què es pot identificar més d'un tipus d'opiaci.

De les 16 morts relacionades amb opiacis, en el 68,8% hi estava implicada l'heroïna, en el 12,5% la metadona i en el 18,8% altres opiacis.

Gràfic 12. Evolució del tipus d'opiacis identificades en les morts (2012-2017).

Taula 8. Evolució del tipus d'opiacis identificats en les morts (2012-2017).

	2012	%	2013	%	2014	%	2015	%	2016	%	2017	%
Opiacis + cocaïna	12	46,2%	15	57,7%	14	48,3%	14	50,0%	13	72,2%	12	75,0%
Opiacis + hipnòtics	19	73,1%	14	53,8%	13	44,8%	20	71,4%	12	66,7%	15	93,8%
Opiacis + alcohol	6	23,1%	5	19,2%	13	44,8%	17	60,7%	9	50,0%	16	100,0%
Total morts opiacis	26	100,0%	26	100,0%	29	100,0%	28	100,0%	18	100,0%	16	100,0%

S'ha de tenir en compte que hi ha casos en què es pot identificar més d'una substància.

També hi estava implicada la cocaïna en un 75% i els hipnòtics i sedants en un 93,8 % . Com podem veure les morts RASUPSI es relacionen sobretot amb els opiacis i els hipnòtics- sedants, que en la majoria de les morts hi apareixen associats.

Taula 9. Evolució d'altres substàncies identificats en les morts relacionades amb cocaïna (2012-2017).

	2012	%	2013	%	2014	%	2015	%	2016	%	2017	%
Cocaïna + opiacis	12	80,0%	15	88,2%	14	73,7%	14	60,9%	13	59,1%	12	85,7%
Cocaïna + alcohol	4	26,7%	4	23,5%	7	36,8%	15	65,2%	13	59,1%	8	57,1%
Cocaïna + hipnòtics	10	66,7%	8	47,1%	8	42,1%	10	43,5%	9	40,9%	8	57,1%
Total morts cocaïna	15	100,0%	17	100,0%	19	100,0%	23	100,0%	22	100,0%	14	100,0%

s'ha de tenir en compte que hi ha casos en què es pot identificar més d'una substància.

5. Conclusió:

La mortalitat relacionada amb el consum de substàncies psicoactives és un indicador important de l'impacte social i sanitari del us nociu de substàncies psicoactives. L'indicador de mortalitat com s'ha mencionat a la introducció d'aquest informe s'obté a partir de les notificacions de l'Institut de Medicina Legal de les Illes Balears, d'aquesta manera la recollida de les morts per reacció aguda a substàncies psicoactives (RASUPSI) es realitza a partir de fonts forenses i toxicològiques, ja que registrar aquestes defuncions per mitjà dels sistemes d'informació rutinaris presentaria una gran dificultat per a la seva heterogeneïtat i difícil classificació.

El 2017 es registraren 25 defuncions per reacció aguda al consum de substàncies psicoactives a les Illes Balears. La majoria de casos registrats pel partit judicial de Palma (14). El petit nombre de casos no permet fer inferències.

Existeix un predomini masculí en els difunts (72% dels morts varen ser homes), amb un patró de policonsum. En el 100% dels casos es varen detectar dues o més substàncies implicades en la mort.

Les morts RASUPSI es relacionen sobretot amb els opiacis amb cocaïna i els opiacis amb hipnòtics-sedants, que en la majoria de les morts hi apareixen associats.

Pel que fa a l'evolució de les substàncies detectades, s'observen oscil·lacions anuals.

Si comparam la distribució de les drogues implicades a l'any 2017 amb els darrers anys, podem veure que s'ha produït un descens de les morts relacionades amb la cocaïna en relació amb l'any anterior, així com un augment de les morts per hipnòtics i sedants i els antidepressius. El 72% dels casos, els hipnòtics i sedants varen ser la causa implicada en les defuncions. El nombre de morts per opiacis és similar al dels anys anteriors. Quan a la representativitat dels antidepressius s'observa un augment de 34,8pp al 2017 respecte el 2016.

G
O
I
B
/

Pel que fa a les diferències segons el sexe respecte al consum de les diferents substàncies detectades a les defuncions per RASUPSI, s'observa que els opiacis són consumits majoritàriament per part dels homes, els opiacis varen estar implicats en el 72,2% dels casos de les defuncions dels homes enfront del 42,9% de les dones.

Quan a les dones, es detecta un major percentatge d'implicació dels hipnòtics i sedants.